

HÖGSKOLAN
I HALMSTAD

Grundlärarprogrammet F-3 240 hp

EXAMENSARBETE

Säger en bild mer än tusen ord?

-användandet av bilder och dess betydelse för elevers läsutveckling.

Jenny Björk och Emma Meyer

Examensarbete 1 för grundlärare F-3 15hp

Laholm 2014-06-26

Titel	Säger en bild mer än tusen ord? – användandet av bilder och dess betydelse för elevers läsutveckling.
Författare	Jenny Björk och Emma Meyer
Sektion	Sektionen för lärarutbildning (LUT)
Handledare	Viktor Aldrin; Ingrid Nilsson
Nyckelord	Bilder, Inferenser, Läsutveckling, Vidgat textbegrepp.

Sammanfattning:

Eftersom att samhället förändras ställs nya krav på vad läskunnighet innebär. Bilder omger oss ständigt och förmedlar budskap i lika hög grad som skriven text enligt det vidgade textbegreppet. Syftet med litteraturstudien var att undersöka vad forskningen säger om effekterna av användandet av bilder i samband med läsutveckling med utgångspunkt i lärandepotential för eleverna.

Artiklarna var åtta till antalet och innefattade fem kvantitativa undersökningar och tre litteraturstudier. De teman som har betydelse är i de kvantitativa artiklarna; inferenser, arbetsminne, ögonfixering, bildpreferenser, fysisk interaktion med bilder samt läsförståelse. I litteraturstudierna identifierades 4 olika teman; lärarens roll, meningsskapande genom bild och text, elevers utveckling och vår tids krav. Slutsatsen av studien är att arbetet med bilder i läsutvecklingen är komplext och bör planeras noga men att det finns potentiella fördelar.

Vi rekommenderar fortsatt forskning inom området med fokus på tillvägagångssätt gällande det praktiska arbetet med bilder i undervisningen och vilka effekter arbetssättet får.

Innehåll

1. INLEDNING	1
2. BAKGRUND	2
2.1 SPRÅK- OCH LÄSUTVECKLING	2
2.2 INFERENS	3
2.3 VISUAL LITERACY	4
2.4 ETT VIDGAT TEXTBEGREPP/MULTILITERACY	5
2.5 TIDIGARE FORSKNING	6
3. PROBLEMFÖRMULERING	7
4. SYFTE	8
5. FRÅGESTÄLLNING	8
6. METOD	8
6.1 DATAINSAMLING	8
6.2 DATABEARBETNING	11
7. RESULTAT	11
7.1 KVANTITATIVA STUDIER	11
7.1.1 INFERENSER	12
7.1.2 ARBETSMINNE	14
7.1.3 BILDERS PÅVERKAN	15
7.1.3.1 Ögonfixering	15
7.1.3.2 Bildpreferenser	16
7.1.3.3 Fysisk interaktion med bilder	17
7.1.4 LÄSFÖRSTÅELSE	17
7.2 LITTERATURSTUDIER	19
7.2.1 LÄRARENS ROLL	20
7.2.2 MENINGSSKAPANDE GENOM BILD OCH TEXT	20
7.2.3 ELEVERS UTVECKLING	21
7.2.4 VÅR TIDS KRAV	21

8. DISKUSSION	22
---------------	----

8.1 METODDISKUSSION	22
---------------------	----

8.2 RESULTATDISKUSSION	23
------------------------	----

9. KONKLUSION OCH IMPLIKATION	26
-------------------------------	----

REFERENSLISTA

BILAGOR

BILAGA A1- URVAL: FÖRSTA SÖKOMGÅNGEN

BILAGA A2- URVAL: ANDRA SÖKOMGÅNGEN

BILAGA B1- KVANTITATIVA ARTIKLAR

BILAGA B2- KVANTITATIVA ARTIKLAR

BILAGA B3- KVANTITATIVA ARTIKLAR

BILAGA B4- KVANTITATIVA ARTIKLAR

BILAGA B5- KVANTITATIVA ARTIKLAR

BILAGA C1- LITTERATURSTUDIER

BILAGA C2- LITTERATURSTUDIER

BILAGA C3- LITTERATURSTUDIER

1. Inledning

Eftersom att PISA:s undersökning (Skolverket, 2013, s. 6f) visar på en nedgång i läsförståelse, från år 2000 och framåt, bland de svenska 15-åringarna anser vi att läsutvecklingen är ett aktuellt ämne. Vi anser att dessa resultat visar på en oroväckande tendens samtidigt som det framgår att de svenska eleverna tycker att skolan är bortkastad tid (Skolverket, 2013, s. 7). Den svenska läs- och skrivundervisningen, med fokus på avkodning, i de yngre åldrarna håller dock fortfarande hög standard och elevernas resultat ligger över EU/OECD-ländernas genomsnitt enligt Skolverket (2012, s. 27).

Enkätundersökningen som genomfördes av Ungdomsstyrelsen (2006, s. 15) visar att några av de populäraste fritidsaktiviteterna hos unga i 13-20 årsåldern är: lyssna på musik, titta på tv, chatta, spela dator- och tv-spel. Detta tyder på att elevernas intressen domineras av multimodala medier som i flertalet fall kombinerar språk och bild. Med andra ord är de textvärldar eleverna möter nuförtiden inte enbart linjära monomodala tryckta texter utan även multimodala verk. Till exempel kombinerar text ofta interaktivt med bild, ljud och rörelser. Detta sker ofta på internet, i bilderböcker, tv och digitala spel. I populärkulturen används ofta multimodala medier där bild och text samspelar. Vi ser även populärkultur som ett redskap för att lära sig inom många olika skolämnen. Persson (2000, s. 16) lyfter fram att eleverna ser populärkulturen som en alternativ bildningsväg som värderas högre och anses som mer meningsfull i jämförelse med skolan.

Vi anser att eftersom samhället förändras och media-användandet är en central del i det vardagliga livet för många förändras kraven på vilken kunskap som behöver utvecklas bland eleverna. West (1997, i Stokes, 2001, s. 11) menar att lärare måste försöka möta elevernas behov och att den kunskap som förr varit nödvändig inte längre är det. De kunskaper som idag kan ses som betydelsefulla är analys- och innovationsförmåga.

Lundberg och Herrlin (2005, s. 15) lyfter fram att tolkningen av en text baseras på läsarens tidigare erfarenheter och förväntningar. Pat Thomson (2002, i Fast 2007, s. 15) skriver att när eleverna kommer till skolan så har de alla olika förkunskaper, erfarenheter och upplevelser med sig. Vi menar att dessa måste tas tillvara på i skolarbetet och ses som en resurs man kan bygga på med nya erfarenheter. Detta finner vi även stöd för i läroplanen (Skolverket, 2011, s. 8) som skriver att lärare ska utgå ifrån elevernas tidigare erfarenheter, förutsättningar och intressen.

Vårt valda arbetsområde baseras på vårt intresse för bildens användning och påverkan på individen i samhället. Då bilder används och syns allt mer frekvent i vardagen är det ett intressant ämne att forska om. I följande arbete har vi valt att fokusera på vad forskningen säger om användandet av bilder i läsutvecklingen. De bilder vi primärt har valt att fokusera på är de som är skapade av någon annan än eleven – bilder som redan är färdigställda. Enligt tidigare erfarenheter upplever vi det som att lärarna lägger för lite fokus på att läsa mellan raderna samt att tolka och samtala om bilder i undervisningen. Om man istället arbetar med bilder som om de vore en text så förmodar vi att detta kan bidra till en utveckling av språket. Edwards (2008, s. 94) menar att det finns pedagoger som har en negativ syn på användandet av bilder. Författaren lyfter fram att detta beror på att pedagogerna anser att bilder är överflödiga när eleven knäckt läskoden och att eleverna i de fallen använder bilderna till att gissa sig till innehållet. Vi förmodar att detta perspektiv eventuellt bidrar till en förlust i elevernas vidare språkutveckling och att bilderna skulle kunna tillföra fler dimensioner om de arbetades med aktivt i undervisningen.

Arbetsfördelningen lades upp på så sätt att vi gemensamt skrivit de övergripande delarna av arbetet så som Inledning, avsnitt 2.1, Problemformulering, Syfte, Frågeställning samt Diskussion, Konklusion och implikation. Efter att gemensamt ha diskuterat de valda artiklarnas innehåll och arbetat fram teman delades skrivandet upp på följande vis: Jenny Björk författade avsnitt 2.3, 2.5, 6.1, 7.1.2, 7.1.3, 7.2.1 och 7.2.2. Emma Meyer författade avsnitt 2.2, 2.4, 6.2, 7.1.1, 7.1.4, 7.2.3 och 7.2.4. Trots att avsnitten är författade individuellt har de granskats gemensamt.

2. Bakgrund

I följande avsnitt ges en överblick av de begrepp som är centrala för kommande analys av artiklar. Dessa presenteras för att erbjuda läsaren en optimal förståelse för senare analys. Avsnittet avslutas med en överblick av tidigare forskning vilket blir grunden till vår problemformulering.

2.1 Språk- och läsutveckling

Begreppen språk- och läsutveckling är av betydelse för följande arbete. Lyytinen, Poikkeus, Laakso, Eklund och Lyytinen (2001, i Alatalo, 2011, s. 37) menar att barnets språkutveckling inleds redan innan det fötts genom att barnet hör modern tala. Talspråket handlar om interaktion och det är i mötet med andra som mening skapas. Liberg (2007, s. 8) menar att allt meningsskapande sker i en social process genom interaktion och förståelsen bygger på allt

individen tidigare har lärt sig. Hon menar även att vår drift att kommunicera språkligt kommer ur viljan att göra oss förstådda och att förstå det som finns omkring oss (Liberg, 2007, s. 8). När barnet kommer till skolan så har hen med sig språkliga ljud i form av ord. Lundberg (2010, i Alatalo, 2011, s. 38) menar att processen att lära sig skriftspråket är komplext och onaturligt. Talspråket kommer naturligt men skriftspråket är mer komplext och bygger på talspråket (Alatalo, 2011, s. 37). I skolan lär sig eleven att koppla ljuden till bokstavssymboler och när denna kunskap är automatiserad finns det flera steg som måste gås igenom för att utveckla full läsförståelse (Alatalo, 2011, s. 38).

Lundberg och Herrlin (2005, s. 8-10) nämner fem dimensioner som samspelar vid läsinlärning men som även kan ses som fristående element. Dessa är fonologisk medvetenhet, ordavkodning, flyt i läsningen, läsförståelse och läsintresse. Denna ordning är designad på så sätt att de förstnämnda är mest grundläggande enligt Lundberg och Herrlin (2005, s. 9). De menar även att det kan vara så att individen inte behöver vara lika skicklig i alla dimensioner och att utvecklandet av dimensionerna inte behöver ske i en förutbestämd följd (Lundberg & Herrlin, 2005, s. 8ff).

Vid utvecklingen av god läsförståelse menar Paris och Hamilton (2009, i Alatalo, 2011, s. 48) att det är viktigt att kunna orden man läser samt att kunna sammankoppla dessa ord med tidigare erfarenheter. Det är en interaktiv process som sker när läsaren tyder och konstruerar mening i text. Läsutvecklingen står i förhållande till hur ofta man läser samt motivationen läsaren upplever (Morgan & Fuchs, 2007, i Alatalo, 2011, s. 49).

2.2 Inferens

Att kunna läsa mellan raderna, koppla samman tidigare läst information med det som läses i nuet och gå bortom den givna informationen som en text tillhandahåller benämner Lundberg och Herrlin (2005, s. 15-16) som att göra inferenser. Förmågan handlar om att med hjälp av tidigare kunskaper konstruera inre bilder som används för att skapa en kontext av det man läser och med hjälp av detta läsa mellan raderna. Inferensförmågan hör starkt ihop med läsutvecklingen när det gäller den dimensionen som handlar om läsförståelsen (Lundberg & Herrlin, 2005, s. 15). Man måste som läsare kunna urskilja budskap ur texten som ej står direkt skrivet för att kunna förstå textens budskap och handling.

De som är skickliga i att förstå texter gör enligt Pike, Barnes och Barron (2010, s. 244) många olika typer av inferenser när de läser. Författarna nämner vidare att det som de benämner som ”bridging inference”, och som vi översatt till överbryggande inferens, är en särskilt viktig typ

av inferensskapande som innebär att läsaren använder sig av två explicita utdrag ur den lästa texten och fogar samman eller gör kopplingar mellan dessa för att skapa en helhetsförståelse. Vikten av att kunna göra inferenser lyfts av McVicker (2007, s. 87) som menar att det är en av de viktigaste förmågorna för att förstå en text. Samtidigt belyser hon svårigheten med att lära ut hur man gör inferenser då förmågan ses som abstrakt. Enligt Pike, Barnes och Barrons (2010, s. 244) forskning så finns det belägg för att det kan finnas svårigheter när det gäller att lära yngre barn hur man gör framgångsrika inferenser. Bland annat nämns det att särskilt yngre barn gör spontant färre inferenser och att de blir mer framgångsrika i inferensskapandet när de uppmuntras och stöttas av en mer erfaren person (Barnes, Dennis, & Haeefele-Kalvaitis, 1996; Paris & Carter, 1973; Paris & Lindauer, 1976; i Pike, Barnes & Barron, 2010, s. 244). Casteel och Simpson (1991, i Pike, Barnes & Barron, 2010, s. 244) skriver att det finns studier som visat på att förmågan att göra inferenser ökar med åldern. Därmed är inferensskapandet inte en lika självklar förmåga för de yngre eleverna.

I vårt arbete syftar inferens på de kopplingar och inre bilder läsaren skapar när hen utnyttjar ledtrådar i text eller bild för att på så vis skapa mening av den information som tas in. Man kan jämföra det med att bygga broar mellan tidigare information och ny information.

2.3 Visual literacy

Vad gäller språk- och läsutveckling har vi antagit inte endast en mer klassisk syn på literacitet utan även det modernare visual literacy-perspektivet. Andersson (2011, s. 43) menar att literacy innefattar inte endast kunskaper i att kunna avkoda och rent tekniskt avläsa vad som står i en skriven text, utan även att man kan förstå och tolka det man läser. Läsningen, tolkningen och bildandet av individens attityd till något sker utifrån den sociala kontexten man befinner sig i. Den typen av literacy som Andersson (2011) talar om är den som rör sig kring olika typer av skriven text i form av kombinationer av bokstäver. McVicker (2007, s. 85) menar att visual literacy är en ny form av literacy som är mer anpassad till den moderna världen där människan har ett behov av att förstå omvärlden genom att tolka visuella representationer såsom bilder. Begreppet innebär att läsaren tolkar en bild, i motsats till skrivna ord, och bildar sig en förståelse för den. McVicker (2007, s. 85) menar att begreppet innefattar olika kompetenser som rör synen, vilka människor kan utveckla genom att se och tolka samtidigt som hen kombinerar andra sensoriska upplevelser till det som ses. Författaren menar även att lärare ofta tolkar det som att visual literacy och läsinläringen bäst kombineras genom användandet av bilderböcker där bild och text bildar en syntes. Fast (2007, s. 39) översätter begreppet till ”visuell läskunnighet” och enligt henne innebär detta att individer kan

lära sig att läsa bilder för att kunna uppfatta bilders inneboende budskap och mening. Hon menar även att denna uppfattning påverkas av kulturella aspekter och tidigare inläring. Fast (2007, s. 40) skriver även att visual literacy måste tränas och inte finns inneboende hos barn – något hon menar att många vuxna inte tar hänsyn till eller tänker på. Heinich, Molenda, Russell och Smaldino (1999, i Stokes, 2001, s. 12) menar även att visual literacy innebär att individen inte bara klarar av att tolka bilder utan även kan skapa bilder som bär på ett budskap.

När vi använder begreppet visual literacy i följande arbete syftar även vi till kunskapen att läsa och tolka bilder på ett funktionellt vis. Vi anser även att denna kunskap är kulturellt betingad och i hög grad inlärd.

2.4 Ett vidgat textbegrepp/multiliteracy

I dagens samhälle finns det en vidgad syn på språk och text och den meningsskapande kommunikationen ser numera allt mer olika ut (Liberg, 2007, s. 8). Liberg (2007, s.8) nämner bland annat att den meningsskapande kommunikationen inte enbart innebär det verbala eller skriftliga språket utan även film, rörelser, bild, drama, dans, litteratur, musik etc. Utöver talspråket och skriftspråket innefattar den vidgade synen på språket även kroppsspråk, bildspråk, musiken, dansens och rörelsens språk, för att nämna några. Enligt författaren har breddningen av begreppet även lett till en vidgad syn på vad som är text (Liberg, 2007, s. 8). Som argumentation för behovet av kunskap i hur man hanterar de språkliga och kommunikativa aspekterna av det vidgade språk- och textbegreppet så anges samhälls- och kommunikationsförändringarna som ett motiv (Jonsson, 2006, s. 166). Samtidigt lyfter Jonsson (2006, s. 166) att det finns en problematik för skolan när det kommer till hanterandet av bilder som en skriftlig diskurs då det tycks att skolan saknar strategier för hur bilden ska inkluderas i undervisningen. Vidare skriver författaren att bilder liksom text består av ett innehåll som måste tolkas för att kunna förstås och att man som åskådare av bilden har en roll som medkonstruktör av det ”språk” som bilden medierar. Stokes (2001, s. 11) framhåller att elever har olika lärstilar och att elever som exempelvis tänker med den högra hjärnhalvan, den visuella sidan, kan ha svårt att förstå när man lär ut på ett mer verbalt sätt. West (1997, i Stokes, 2001, s. 11) menar även att skolan har ett förflutet som fokuserar mer på lärande i den vänstra hjärnhalvan som är den halva som har hand om de verbala och matematiska förmågorna. Detta tyder då på att det är av särskild vikt att implementera och använda multiliteracies i skolans värld då alla elever har olika förutsättningar som kräver att de får möta olika typer av texter där de får använda olika förmågor och lärstilar.

2.5 Tidigare forskning

Mycket av den forskning som finns kring arbetet med bilder för att bidra till språkutvecklingen hos elever i de yngre åldrarna fokuserar på elevers eget skapande av bilder. Lööf Eriksson (1993, s. 8) skriver att barn genom att skapa bilder visar på sin egen personlighet och uttrycker sig själva genom de val de gör. Hon anser att detta uttryckssätt måste mötas med respekt från pedagoger så att barnets självförtroende och intresse för att utveckla uttryckssättet stärks (Lööf Eriksson, 1993, s. 10f). Genom att man arbetar aktivt undersökande med bildskapande och perception kan barn utveckla sin förmåga att förstå omvärlden och se sådant som hen inte lagt märke till tidigare. Ett undersökande arbetsätt uppmuntrar till att eleven jämför, vänder upp och ner på, överdriver, ifrågasätter och drar slutsatser (Lööf Eriksson, 1993, s. 10f). Alla dessa kunskaper bidrar till en god grund för förståelse för olika typer av texter – bokstäver som bilder.

Lööf Eriksson (1993, s. 20) menar att barnens lyhördhet för konstnärliga verk skapade av andra ökar när läraren uppmuntrar elever att både skapa egna bilder och reflektera över vad de gjort och varför det blev på ett visst sätt. Författaren presenterar en övning med syfte att lära sig språk där eleverna skapar bokstäver i form av collage med olika material (Lööf Eriksson, 1993, s. 23ff). Även att skapa egna multimodala läroböcker lyfts fram som en arbetsform där skriven text och bild samspelar (Lööf Eriksson, 1993, s. 46-55).

Gardner (1983, i Lööf Eriksson, 1993, s. 18) har formulerat sju olika intelligenser; den språkliga, logisk-matematiska, musikaliska, rumsliga, kroppsliga, mellanmänskliga och den personliga. Lööf Eriksson (1993, s. 18) finner det intressant att Gardner inte presenterar en rent konstnärlig intelligens och menar därför att alla de sju intelligenserna kan ges en konstnärlig riktning. I detta perspektiv ses konstnärligheten som central vid stimulerandet av alla intelligenser.

Sverige var tidigt med att försöka ta vara på den konstnärliga intelligensen (Lööf Eriksson, 1993, s.18) i skolans värld. Redan 1906 föreslogs det att alla lärare i folkskolan skulle kunna teckna och att detta ämne borde inkorporeras även i övriga ämnen än de estetiska, eftersom att teckningen är ett uttrycksmedel (Vetenskapsrådet, 2006, s. 113). Historiskt sett är en klassisk inställning till vilken typ av bilder som är mest givande att använda sig av i skolan finkulturella konstbilder. Enligt Vetenskapsrådet (2006, s. 116) borde skolan, och då främst bildlektionerna, inte endast ha fokus på konstbilder utan tillåta även populärkulturella bilder i undervisningen. Detta därför att utvecklingen av nya bildmedia såsom film, TV och reklam

blir allt vanligare i vardagen. Man menar att elevernas förståelse och tolkningsförmåga måste breddas så att de kan läsa av bilders budskap. Detta skifte från konstbild till ett breddat synsätt markeras även i läroplanen där det som förr kallades Teckning numera heter Bild (Vetenskapsrådet, 2006, s. 116).

Elever som producenter är alltså ett utforskat ämne. Vi anser dock att forskning kring hur lärare och elever behandlar redan färdigställda bilder inte finns i lika hög grad. Vi syftar inte till elever som konsumenter av bilder utan snarare till hur eleven producerar kunskap och förståelse ur bilder. Vi anser att processen att skapa en egen bild och att analysera någon annans är liknande aktiviteter men som dock kräver olika kunskaper.

Swärd (2008, s. 37) skriver i sin avhandling att man inom Wittingmetoden anser att färdiga bilder inte bör användas inom läsinläringen eftersom de uppmuntrar till att elever gissar sig till innehållet. Enligt Witting föredrog eleverna att skapa inre bilder och sedan rita dem. Witting menar även att bilder finns i samhället runt omkring oss, men att i undervisningen är det läsandet och inte tolkandet av bilder som bör komma i första hand. Färdiga bilder kan tas in om eleven önskar detta efter att hen lärt sig läsa och skriva. Inom Wittingmetoden menar man även att elever ges mer utrymme till fritt och kreativt tänkande när de inte är tvungna att tolka bilder till förutbestämda ord eller bokstäver (Swärd, 2008, s. 37). Detta skiljer sig från begreppet visual literacy där man anser att tolkandet av bilder är en viktig aspekt i utvecklingen av en funktionell literacitet (McVicker, 2007, s. 85).

3. Problemformulering

Allt mer används bilder som ett textuellt medium med ett budskap i samhället vilket innebär att kravet på visual literacy har ökat. Samtidigt har resultaten i läsförståelsetest försämrats sedan år 2000. Utvecklingen i samhället har även bidragit till att textbegreppet har breddats och inkluderar fler språk än det verbala och skriftliga i sin repertoar. Den här utvecklingen må ha skett i samhället men om samma sak kan sägas om skolan är oklart. Eftersom bilder, utifrån det vidgade textbegreppet, ses som ett språk av lika stor vikt som det verbala talspråket vill vi med detta arbete undersöka vad forskningen säger om användandet av bilder inom läsutvecklingen.

4. Syfte

Vår systematiska litteraturstudie syftar till att undersöka vad forskningen säger om användandet av bilder i samband med läsutveckling. Genom att systematiskt undersöka internationell och nationell forskning kommer vi att få en generell överblick av det arbete som är gjort.

5. Frågeställning

Vår frågeställning är som följer: *Vad säger forskningen om användandet av bilder inom läsutveckling med utgångspunkt i vilken lärandepotential det får för eleverna?*

6. Metod

Den valda metoden för detta arbete är en systematisk litteraturstudie. Vi har under arbetets gång haft Campbell Collaboration's (Eriksson Barajas, Forsberg & Wengström, 2013, s. 27) fyra kriterier, angående systematisk litteraturstudie, i åtanke. Kriterierna är att man ska formulera tydliga kriterier och metoder för sökning och urval av artiklar, ha en uttalad sökstrategi, använda sig av en systematisk kodning av studierna samt göra en metaanalys för att sammanställa ett resultat.

I arbetet har vi följt de etiska aspekter som Vetenskapsrådet (Gustafsson, Hermerén & Petterson, 2011, i Eriksson Barajas, Forsberg & Wengström, 2013, s. 69f) tagit fram. Den första etiska aspekten handlar om att de valda artiklarna ska vara utförda på ett etiskt sätt. Andra aspekten är att redovisa artiklarna man har valt och arkivera dem. Den tredje aspekten är att man lyfter fram forskning som ej stödjer forskarens egen åsikt, för att på så vis undvika bias.

6.1 Datainsamling

Insamlingen av artiklar och avhandlingar till följande litteraturanlys har utförts på olika databaser online. Vi har valt att förlita oss främst på databaserna ERIC, SAGE och Google Scholar, men vi har även framgångsrikt genomfört sökningar på SwePub. En anledning till att vi valt ERIC är därför att sökningarna där kan filtreras på så sätt att artiklar vilka är granskade (peer-reviewed) sorteras fram. På så sätt får vi syn på om texterna är vetenskapligt utförda och granskade. Vi har använt oss av den så kallade Booleska operatörn AND för att specificera sökningarna. Trunkeringstecknet * har även använts för att utnyttja sökorden optimalt då detta tecken tillåter olika ändelser på sökorden.

Vi bestämde oss för ett intresseområde – vilket var läsning och populärkultur – och efter att initialt ha sökt databaserna efter forskning som kunde passa hade vi tillräckligt med kunskap om forskning för att kunna formulera en forskningsfråga. Frågan lyder som följer: *Vad säger forskningen om användandet av bilder inom läsutveckling med utgångspunkt i vilken lärandepotential det får för eleverna?* Efter detta kunde vi formulera sökorden. De sökord vi använt oss av i olika kombinationer för att få fram relevant forskning i ERIC är visual literacy, reading comprehension, illustration, popular culture, inference, picture, read, picture book, multimodal och Nikolajeva¹. De svenska sökorden vi använde i SwePub blev då direkta översättningar av de engelska begreppen. Av artiklarna som söktes fram läste vi abstract till de texter som verkade relevanta med utgångspunkt i titlarna. De abstract som inte var relevanta för vår forskningsfråga exkluderades i urvalet. De artiklar som föreföll relevanta sparades ner, lästes, diskuterades och fördes in i en tabell. Vi valde även att spara sådana artiklar som inte fördes in i tabellen. Dessa texter hade vissa avsnitt som var relevanta för vår forskningsfråga medan mycket av resterande text inte var det. Totalt fick vi efter urvalet tio artiklar som fördes in i en tabell. Efter att ha utfört en kvalitetsgranskning - så som den finns beskriven i Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013, s 176-178 & 184-187) - av de valda artiklarna bedömde vi att flertalet av artiklarna höll låg vetenskaplig standard. Med låg vetenskaplig standard menar vi att författarna sällan antog ett kritiskt perspektiv och därmed undvek att lyfta in forskning som motsade deras forskningsresultat, vilket bidrog till forskningsbias.

Vi gjorde en ytterligare sökning i databaserna SAGE och Google Scholar vilken baserades på den kunskap vi erhållit under den första sökningen. Sökorden denna gång blev: illustration, reading comprehension, inference, picture, read, picture book, children, Sipe² och visual literacy. Det slutgiltiga urvalet innehåller åtta artiklar där samtliga är internationell forskning utgiven på engelska. Det som skiljer dem åt är att författarna kommer från olika länder och inte bara arbetar i engelskspråkiga kontexter (se Bilagor A, B och C).

Även dessa artiklar kvalitetsgranskades efter tidigare nämnda mallar (Eriksson Barajas, Forsberg & Wengström, 2013, s. 176-178 184-187). Eftersom att de valda litteraturstudierna

¹ Namnet Nikolajeva nämndes i en tidigare läst artikel och uppfattades som relevant för vår forskningsinriktning.

² Namnet Sipe förekom i flera litteraturstudier och ansågs därför som en trovärdig forskare inom området. Genom att ange detta sökord kunde vi finna relevant forskning.

ej var upplagda på det viset så att de matchar upplägget på den nämnda mallen för systematisk litteraturstudie (Eriksson Barajas, Forsberg & Wengström, 2013, s. 176-178) så var vår granskning av dem något problematisk. Det var endast vissa delar av mallen som var tillämpbara. Vi identifierade dessa litteraturstudier som allmänna istället för systematiska.

Sökordsöversikt	
Databas	Sökord
ERIC	"illustration*" AND "reading comprehension"/ inference AND picture* AND read*/ "Popular culture" AND "Reading comprehension"/ "Visual Literacy" AND "Reading comprehension"/ Inference AND picture* AND read*/ picture* AND read*/ Read* AND "Visual literacy"/ "Picture book" AND Nikolajeva / "Picture book*" AND read* AND multimodal*/
SAGE	"picture book" AND children AND read* AND illustration/ Illustration AND storybook
Google Scholar	Sipe AND "picture book" / "visual literacy" AND read*
SwePub	Literacies

Ett exklusionskriterie var att artiklarna inte borde behandla användandet av bilder som stöd för elever med hörselnedsättning därför att mycket av den forskning vi kommit i kontakt med berör klasser av elever där samtliga hade någon form av hörselnedsättning. Eftersom att vi ej kommer att jobba i klasser med enbart elever som har hörselnedsättningar så ansåg vi att dessa artiklar hade alltför låg relevans för att inkluderas i arbetet. Vi valde även att exkludera artiklar som var äldre än 20 år gamla – alltså uteslöts alla artiklar författade innan 1994. Detta val gjordes då vi anser att samhället förändras i snabb takt och att eftersom att denna litteraturundersökning ska lyfta fram relativt färsk resultat. Ett andra exklusionskriterie var artiklar som beskrev endast bildarbetet utan att koppla detta till ämnet Svenska eller Engelska (vid internationell forskning). Vårt inklusionskriterie var att artiklarna från databasen ERIC skulle vara granskade samt att artiklar från alla databaser måste vara skrivna på antingen svenska eller engelska.

6.2 Databearbetning

Inledningsvis påbörjade vi databearbetningen med att fördela ansvaret för artiklarna mellan oss så att vi hade fem artiklar var att ansvara för. Efter den genomförda kvalitetsgranskningen (Eriksson Barajas, Forsberg & Wengström, 2013, s. 27), då vi valde bort artiklar och genomförde nya sökningar som i sin tur ledde till att nya artiklar kom till, fick vi fördela ansvaret på nytt. Slutligen hade vi fyra artiklar var som var och en av oss hade särskilt ansvar för. Strukturen för våra arbetsträffar innebar att vi i förväg bestämde ett visst antal artiklar som skulle läsas och föras minnesanteckningar på. Vid träffen diskuterades sedan artiklarna och minnesanteckningar för att synliggöra de delar som var av vikt för vårt arbete. Vid varje träff fördes ett protokoll med utdrag och anteckningar om artiklarna för att på så vis möjliggöra en överblick av samtliga artiklar och för att underlätta bortsorteringen av irrelevant information. När vi antecknade fokuserade vi på att få ner information som vi ansåg besvara vår forskningsfråga: *Vad säger forskningen om användandet av bilder inom läsutveckling med utgångspunkt i vilken lärandepotential det får för eleverna?*

Vi kategoriserade artiklarna efter om de var kvalitativa, kvantitativa, kvantitativa-kvalitativa eller om de var litteraturstudier. Efter kategoriseringen var genomförd hade vi endast två huvudkategorier, nämligen kvantitativa och litteraturstudier. Fem stycken var kvantitativa studier och tre stycken var litteraturstudier. Efter detta gick vi igenom studiernas resultat och kom fram till underkategorier genom att färgmarkera i texterna och diskutera vilka delar vi ansåg passade ihop med vilka.

7. Resultat

På grund av att de valda studierna är av olika natur har vi valt att skilja på resultaten. De kvantitativa resultaten redovisas först och följs sedan av litteraturstudiernas resultat.

7.1 Kvantitativa studier

Vi har i vår litteraturstudie använt oss av fem studier som vi klassificerat som kvantitativa. För att kategorisera materialet på ett effektivt vis så har vi som tidigare nämnt skapat övergripande rubriker. Dessa kategorier representerar de centrala dragen i artiklarnas resultat. Kategorierna är inte helt och hållet avskilda från varandra då det finns gemensamma aspekter och drag.

7.1.1 Inferenser

Pike, Barnes och Barron (2010, s. 248f) använde sig av tre olika typer av samspel mellan text och bild (se tabell 1) som vi har valt att översätta till inkonsekventa bilder, konsekventa bilder och enbart text. Den konsekventa bildkategorin i studien utgjordes av bilder som samspelade med texten som de presenterades med. Eleverna i endast textkategorin fick sämre resultat än de elever med de konsekventa bilderna men presterade betydligt bättre än de elever som testades med inkonsekventa bilder. De inkonsekventa bilderna bestod av text och bild som bar på olika budskap och därmed motsade varandra. Resultaten i den inkonsekventa kategorin visade på att text och bild som ej samspelar och istället motsäger varandra påverkar barns inferensskapande mest negativt. I samtliga årskurser som testades framkom detta resultat men det påvisades också att i takt med att åldern ökade så minskades de inkonsekventa bildernas påverkan på elevernas inferensförmåga. Forskarna kom därmed fram till att åldern har en betydelse för inferensskapandet eftersom det påverkar hur mycket information man klarar av att sortera och filtrera bort.

Chiong och DeLoache (2012, s. 233) har i sin studie kommit fram till att bildens och textens samspel med hänsyn till hur barn interagerar med böckerna har en betydelse för lärandet. Om illustrationerna och interaktiva element, så som luckor och liknande, ej stödjer texten och lärandemålet så kan läsarens fokus istället hamna på utformningen eller interaktionen av boken, i stället för budskapet.

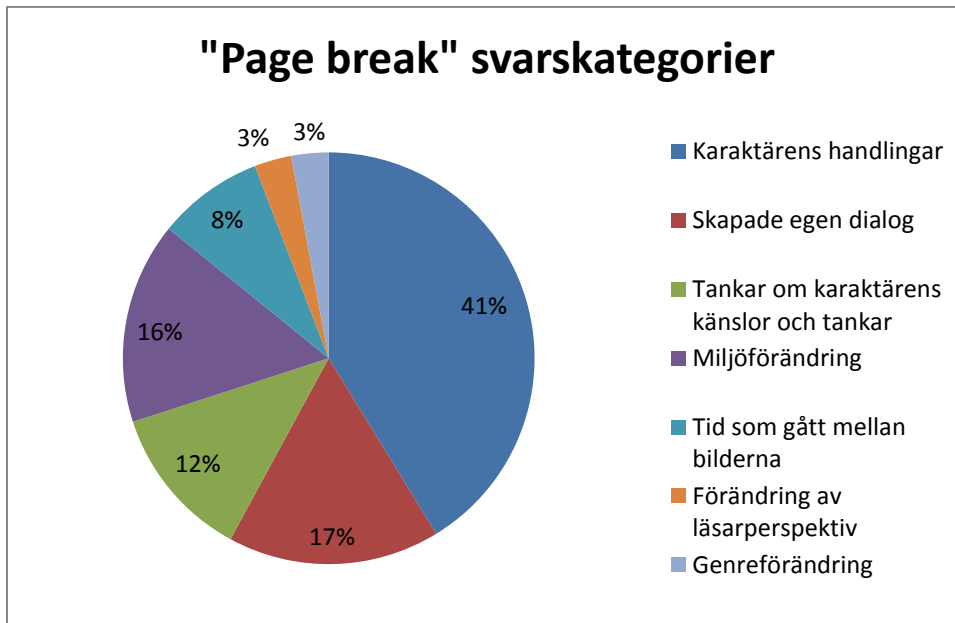
Både Pike, Barnes och Barrons (2010, passim) och Chiong och DeLoaches (2012, passim) studier har resultat som visar på att böckers illustrationer och utformning påverkar barns inferensförmåga och deras minneskapacitet. Chiong och DeLoache (2012, s. 233) skriver i sin studie att böcker med interaktiva inslag kan försvåra barnens förmåga att exempelvis se en bokstav med textur som både ett objekt i sig samt ett objekt som bär på en mening. Detta eftersom interaktionen med texturen blir det som barnet fokuserar på. Dock är detta endast ett hinder om boken utformats på ett sådant vis att de interaktiva delarna drar fokus till sig och bort från innehållet. Även Sipe och Brightman (2009, s. 89) kom i sin studie fram till att bokens utformning spelar roll för vilken typ av inferenser mellan sidvändningarna som eleverna är kapabla till att göra, exempelvis går det inte att göra inferenser angående genreförändringar om boken inte utformad på ett sådant sätt att genren förändras.

Tabell 1**Tabellen saknas i den elektroniska utgåvan av upphovsrättsliga skäl men kan hittas i**

(Pike, Barnes & Barron, 2010, s. 248)

”Page breaks” som Sipe och Brightman (2009, passim) forskat om är en typ av inferens som sker när man tolkar vad som sker mellan sidvändningarna i exempelvis en bok. I deras studie visade Sipe och Brightmans (2009, s. 84-91) resultat att eleverna var entusiastiska till att tolka ”page breaks” och gjorde spontana inferenser under undersökningens gång. 58% av alla kommentarer som gjordes under högläsningarna skedde spontant av eleverna på eget initiativ och 42% gjordes då läraren ställde frågor. Studien visade även på att eleverna pratade om page breaks, vad som skedde mellan bilderna, på sju olika sätt. I vårt diagram 1, som vi själva har skapat, kan man se vilka kategorier författarna kunde utläsa ur elevernas svar samt hur många svar som tillhörde vilken kategori. Sex av de sju kategorierna ansåg Sipe och Brightman (2009, s. 90) vara klassiska traditionella aspekter av en litterär analys, den kategori som ej ansågs tillhöra var förändringen av läsarperspektiv. I samtliga kategorier framgick det att eleverna använde sig av både text och bild för att kunna göra kopplingar mellan sidornas innehåll och på så vis skapa inferenser. Bokens upplägg och innehåll bedömdes vara av vikt för vilken typ av tolkningar som eleverna gör och är kapabla till att göra. Ett arbetssätt som detta ansågs av författarna vara ett tillvägagångssätt för eleverna att bli medförfattare av texten och utveckla sitt kritiska tänkande då ifyllandet av ”luckor” utmanar deras tänkande.

Diagram 1

7.1.2 Arbetsminne

Resultaten i de utvalda artiklarna visar att arbetsminnet kan vara en faktor för utvecklingen av god läsförståelse. Pike, Barnes och Barron (2010, s. 249f) undersökte i sin forskning om illustrationer kan underlätta elevernas läsförståelse genom att minska belastningen på arbetsminnet. De kom fram till att illustrationer inte är den mest avgörande faktorn när elever testas i läsförståelse vad gäller arbetsminne. Illustrationerna lättar alltså inte på arbetsbördan samt arbetsminnet i så hög grad att det blir en väsentlig skillnad, därmed inte påstått att illustrationer ses som störande för förståelsen. Som kontrast till detta resultat kan man även se att det finns olika typer av bilder vilka bidrar till störningar av förståelsen vilket nämnts under rubriken ”Inferenser”. Pike, Barnes och Barron (2010, s. 248) skriver att de inkonsekventa bilderna bidrar till fler felaktiga svar än de konsekventa vilket indikerar att arbetsminnet påverkas av illustrationer men att speciellt yngre barn har svårt att sortera bland det de minns. Arbetsminnet kan alltså lättas av illustrationer vad gäller den kategori av bilder som bär på samma information som texten.

Pike, Barnes och Barron (2010, s. 251) menar även att läsaren måste hålla både textens och bildens information aktiverad i minnet samtidigt för att kunna göra inferenser. Detta blir svårare då bild och text inte bidrar till samma förståelse av ett budskap. Brookshire, Scharff och Moses (2002, s. 336) menar att både förståelsen och minnet av en text kan öka om eleverna bearbetar informationen som framförs noggrant. De menar att elever är mer benägna att bearbeta information om informationskällan är tilltalande för dem, vilket den blir när

eleven läser en bok med bilder som för dem är intressanta. Deras slutsats blir alltså att minnet av innehållet ökar när lärandet upplevs som positivt.

Chiong och DeLoache (2012, *passim*) undersöker hur väl yngre barn minns bokstäver utifrån att ha lärt sig dem i olika typer av böcker. Deras resultat motsäger de tidigare nämnda då de kommer fram till att minnet kan försämrats när barnen använder sig av bilder. De bilder som är distraherande för barnen är de som finns i böcker med interaktiva drag. De blir upptagna med att undersöka de interaktiva möjligheterna och minns inte ämnesinnehållet där huvudsyftet är att de ska lära sig bokstäver. Chiong och DeLoache (2012, s. 239) förklarar detta genom att den visuellt kognitiva belastningen på minnet blir för hög vilket leder till mindre långvarigt minne.

7.1.3 Bilders påverkan

De tre teman som följer nedan är del i hur bilder påverkar läsaren och visar på hur läsaren bearbetar och upplever det hen ser och interagerar med.

7.1.3.1 Ögonfixering

I illustrationer kan det ibland finnas många olika visuella element som påverkar tolkningen. Enligt Verhallen och Bus (2011, s. 490) finns det element i alla bilder de använt i sin forskning som kan vara potentiellt distraherande för elever, alltså objekt som inte lyfts fram i texten utan bara existerar i bilden. När de undersökte vad barnen fäste sin blick vid under lyssnandet på en bok kom de fram till att de oftast och under längst tid fäste blicken vid de element i bilden som nämndes i texten. När barnen första gången fick höra berättelsen och titta på bilderna rörde de blicken och fokuserade kortare stunder på olika objekt, men deras huvudsakliga fokus låg vid det som nämnts i text. Vid fjärde sessionen med samma bok höll barnen blicken vid de textrelevanta objekten under längre tid och fokuserade även mindre på de icke relevanta delarna av bilden. 43% av tiden gick åt till längre fokuseringar på det som var textrelevant medan 27% av tiden gick åt till fokuseringar som inte var relevanta för textinnehållet (Verhallen & Bus, 2011, s. 494).

Den typ av motiv i illustrationen som tilltalade eleverna och som de fokuserade oftast på var de mänskliga och antropomorfiska menar Verhallen och Bus (2011, s. 495). De förklarar detta på så sätt att det kan finnas ett autonomt mönster för visuell bearbetning av bilder där läsaren först analyserar människoliknande karaktärer. De menar även att det kan vara så att läsaren är medveten om att dessa bildliga element är av betydelse för tolkningen av berättelsen. Verhallen och Bus (2011, s. 495) skriver att det inte finns bevis för att barns fokuseringar på

det som är textrelevant skulle kunna vara hindrande eller styra deras tolkningar i för hög grad. Forskarna menar att barnen fortfarande, trots fyra sessioner, var fria att fokusera på det som inte nämndes i texten.

Det är inte endast Verhallen och Bus (2011) som ser ett mönster i hur barn väljer att fokusera när de läser text och illustration. Brookshire, Scharff och Moses (2002, s. 337) menar i sin forskning att barn som själva kan läsa hierarkiserar bild och text. Flertalet av barnen verkar anse att texten är mer betydelsebärande vilket leder till att informationen i den värderas över bildens information. Detta kunde de se då eleverna fick en läsförståelsefråga där bild och text var inkonsekventa eftersom att de flesta svarade korrekt. Trots att författarna menar att textens information är primärkällan menar de även att läsförståelsen kan bli signifikant påverkad av illustrationer (Brookshire, Scharff & Moses, 2002, s. 338).

7.1.3.2 Bildpreferenser

Brookshire, Scharff och Moses (2002, passim) undersöker vilken typ av bilder som eleverna i undersökningen uppskattar mest. Deras tanke bakom detta är att barn som arbetar med bilder som tilltalar dem lär sig mer och är mer benägna att självmant öva sig på att läsa (Brookshire, Scharff & Moses, 2002, s. 335). De bilder som var med i undersökningen klassades av forskarna som realistiska eller abstrakta. Dessa bilder fanns i antingen ljusa färger eller mörka. Brookshire, Scharff och Moses (2002, s. 333) redovisar att den typ av illustrationer som gillades bäst var de ljusa realistiska (37 av 71 elever) medan den typ av illustration som gillades minst var de som räknades som mörka realistiska (37 av 71 elever). Även de mörka abstrakta ogillades (20 av 71 elever). Förutom att de prefererade illustrationerna kan öka chansen för att eleven själv väljer att läsa så menar Brookshire, Scharff och Moses (2002, s. 334) att även illustrationens stil och färg kan ha betydelse för elevers läsförståelse. Den typ av illustration i kombination med text som gav högst resultat i läsförståelsetestet var de ljusa realistiska. Inom den kategorin blev resultatet signifikant bättre än bland mörka abstrakta bilder och nästan signifikant bättre än i den mörk-realistiska kategorin (läs vidare under kap. 7.1.4).

Även Chiong och DeLoache (2012, s. 240) menar att barn föredrar olika böcker och att barnen kan tycka att interaktiva bilderböcker är mer intressanta än de som är av mer traditionell karaktär.

7.1.3.3 Fysisk interaktion med bilder

Chiong och DeLoache (2012, *passim*) undersökte hur mycket lärande av bokstäver som sker vid arbetet med böcker som är antingen interaktiva eller klassiska. De interaktiva bokstavsböckerna där eleverna kunde känna på olika texturer samt manipulera vissa element visade sig bidra till lägre resultat då eleverna testades på igenkännandet av bokstäver än vid arbetet med klassiska bokstavsböcker med icke-interaktiva bilder (Chiong & DeLoache, 2012, s. 233). Detta resultat betyder enligt forskarna att barnen blev distraherade av de interaktiva inslagen. Barnen fokuserade mer på att känna, röra och flytta på objekt än på bildens pedagogiska syfte (Chiong & DeLoache, 2012, s. 233). Författarna menar i samband med detta att barns lärande påverkas av bokens karaktär.

I samma studie undersöks även om barn lär olika mycket av att följa eller peka på bokstäver vilka är antingen släta eller sandpappersbeklädda. Resultaten visar att de barn som har fått följa sandpappersbokstäver presterade aningen bättre än de andra grupperna. De som endast fått titta och peka på sandpappersbokstäverna i bilderböckerna presterade sämst jämfört med de andra grupperna (Chiong & DeLoache, 2012, s. 237). Forskarna kom fram till att interaktiva inslag i bilderböcker, vad gäller bokstäver klädda i sandpapper, inte påverkade barnen positivt men inte heller hindrade barnens lärande (Chiong & DeLoache, 2012, s. 238).

7.1.4 Läsförståelse

Att bilder har betydelse för läsförståelsen framkommer i undersökningarna gjorda av både Brookshire, Scharff och Moses (2002, *passim*) samt Pike, Barnes och Barron (2010, *passim*) där resultaten visar på att närvaron av bild samt bildens utformning påverkar elevernas förståelse. Pike, Barnes och Barron (2010) fick fram ett resultat som visade på att läsförståelsen påverkades beroende på samspelet mellan elementen. Om bilden motsade textens budskap så påverkades läsförståelsen negativt. Brookshire, Scharff och Moses (2002, s. 332ff) undersökning visar på att läsförståelsen påverkades av illustrationer genom att eleverna i undersökningen presterade olika bra beroende på om texten hade ackompanjerats av en bild, vilken färgsättning bilden hade och om bilden var realistisk eller abstrakt.

På textfrågorna (Brookshire, Scharff & Moses, 2002, s. 335), som enbart handlade om den tryckta texten, gjorde de elever som hade läst böcker med endast text samt de elever som hade läst böcker med mörka realistiska bilder bäst ifrån sig. Sämst resultat fick de som hade läst böckerna med enbart ljusa abstrakta illustrationer. De elever som hade böcker med både text

och illustrationer gav ett signifikant bättre resultat än de elever som hade böcker med enbart illustrationer, oavsett bildens utformning.

På illustrationsfrågorna (Brookshire, Scharff & Moses, 2002, s. 335) var det dock omvänt, de som hade böcker med enbart illustrationer gjorde bättre ifrån sig än de elever som hade böcker med tryckt text i. Allra sämst gjorde eleverna med enbart text ifrån sig, eftersom de ej hade några bilder i sina böcker så blev det givetvis svårt för dem att svara på frågor som handlade om illustrationerna som de saknade. I den här kategorin visade det sig även att de med illustrations böcker med ljusa bilder fick ett något bättre resultat än de med mörka.

När det gällde text-illustrationsfrågorna (Brookshire, Scharff & Moses, 2002, s. 335) så fick gruppen med böcker som hade text med mörka realistiska bilder bäst resultat medan eleverna som hade böcker med enbart illustrationer, oavsett utformning, sämre resultat än övriga grupper. För att se skillnaderna mellan grupperna i varje kategori se Diagram 2.

Diagram 2

Diagrammet saknas i den elektroniska utgåvan av upphovsrättsliga skäl men kan hittas i

(Brookshire, Scharff och Moses, 2002, s. 335)

Förklaringar av förkortningarna från diagrammet:

I-BA: Ljusa abstrakta illustrationer

I-BR: Ljusa realistiska illustrationer

I-SA: Mörka abstrakta illustrationer

I-SR: Mörka realistiska illustrationer

Text only- Endast text

TI-BA: Text med ljusa abstrakta illustrationer

TI-BR: Text med ljusa realistiska illustrationer

TI-SA: Text med mörka abstrakta illustrationer

TI-SR: Text med mörka realistiska illustrationer

7.2 Litteraturstudier

Vid redovisningen av resultatet från de tre litteraturstudierna har vi tematiserat innehållet under fyra olika kategorier. Dessa kategorier, liksom de i redovisningen av resultaten från de kvantitativa artiklarna, samspelar och är starkt bundna till varandra.

7.2.1 Lärarens roll

Ett gemensamt tema för arbetet med bilder i elevens läsutveckling är lärarens roll. För att effektivt utveckla elevers läskunskaper med hjälp av bilder menar Stokes (2001, s. 17) att lärarens kunskaper om bilders språk samt kunskap i att undervisa visuellt är avgörande faktorer. Pedagogen måste vara medveten om hur hen designar sin undervisning samt koppla detta till elevers framsteg. Även Low (2012, s. 381) skriver om kravet på lärare och forskares kunskaper och intresse att utvecklas i ämnet för att skapa så goda förutsättningar för eleven som möjligt. Eftersom att elevers literacitetsutövande förändras (se kap. 6.2.4) ställs det krav på lärare och forskare att fortsätta lära sig och skapa teorier (Hull & Schultz, 2002; Nakkula & Toshalis, 2006; Vasudevan, 2006; i Low, 2012, s. 381). Low (2012, s. 382) menar även att serietidningar där bild och text kombineras inte får ses som ett avstamp till arbete med annan litteratur som av många anses mer lärorik utan menar att den multimodala serietidningen har ett pedagogiskt värde i sig.

7.2.2 Meningsskapande genom bild och text

Samtliga tre litteraturstudiers resultat (Stokes, 2001; Low, 2012; Sipe, 1998) visar på att det finns positiva effekter av att använda sig av bild i kombination med text för att skapa förståelse.

Stokes (2001, s. 17) sammanfattar sin litteraturstudie med att skriva att användandet av bilder i undervisningen ger positiva resultat. Iser (1978, i Low, 2012, s. 381f) menar att texter har element av obestämbart vilket innebär att läsaren måste fylla i ”luckor” i texten för att helt kunna förstå den. Detta innebär att textens obestämbart skapar en kommunikation med läsaren där hen deltar i både produktionen och förståelsen av ett verk. När läsaren fyller i luckorna så är det inferens som sker och det är detta som bidrar till god läsning. Dessa kunskaper menar Sipe och Brightman (2009, i Low, 2012, s. 382) kan appliceras och övas på i alla typer av böcker men att speciellt uppslagen av bilderböcker är effektiva för att utveckla inferensskapandet. Det är då mellanrummet mellan bilder som bjuder in till analys. Det tänkta utrymmet mellan bilder i en bok som Sipe och Brightman (2009, i Low, 2012, s. 382) talar om liknar Lows syn på mellanrummet mellan serierutor, men han menar dock att serierutornas mellanrum kan vara mer användbara vid arbetet med äldre elever. Cary (2004, i Low, 2012, s. 382) menar även att när man läser serietidningar så fungerar processen på samma sätt som vid läsning av annan text eftersom att läsaren i båda fallen tar hjälp av kontextuella ledtrådar för att förstå innebörden.

Sipe (1998, s. 107) beskriver meningsskapandet på ett något annorlunda sätt. Han menar att läsaren tolkar de två textvärldarna (bild och skriven text) var för sig men att läsaren sedan kopplar samman dem och skapar en helhet. Eleverna skapar mening genom att pendla mellan de två olika textvärldarna. Sipe (1998, s. 107) menar att detta är ett tydligt sätt att se på meningsskapandeprocessen mellan bild och text eftersom läsaren måste översätta information från ett teckensystem till ett annat. Han menar att genom att använda bilderböcker så bjuder vi in eleverna att skapa mening oändligt många gånger eftersom att varje omläsning av en bok har möjlighet att bidra till nya tolkningar av bild och text (Sipe, 1998, s. 107).

7.2.3 Elevers utveckling

Elevernas utveckling av inferensförmågan är något som nämnts i samtliga litteraturstudier. Low (2012, s. 381f) framhäver att man genom att uppmuntra elevers utveckling av det kritiska tänkandet ger en högre nivå av tänkande och tolkning som i sin tur ökar elevernas inferensförmåga. Även om alla texter kan användas vid utvecklandet av inferensförmågan så anser Sipe och Brightman (2009, i Low 2012, s. 382) att bilderböcker är särskilt passande för inferenser men även att användandet av serietidningar kan fylla syftet. Användandet av serietidningar anser författaren bidra till utvecklandet av elevernas fantasi som de senare kan använda vid annan typ av läsning.

Low (2012, s. 381f) ser engagemang, olika typer av texter samt läsarens roll som några faktorer för utvecklandet av det kritiska tänkandet. Hans resultat visade på en transaktionsprocess där läsaren har en aktiv roll när det gäller att bli engagerad och skapa mening i en text. New London Group (1996, i Low, 2012, s. 381f) menar att man genom att läsa olika typer av texter som använder sig av olika former av språklig kommunikation och kultur gör att eleverna blir engagerade.

Användandet av olika typer av texter samt pendlingen mellan dessa är något som Sipe (1998, s. 107) menar är givande för eleverna. Hans resultat visade på att växlingen mellan textvärldar och tolkningarna däremellan är så eleverna skapar mening och att detta ger dem en chans att se på text och bild på nya sätt. Cary (2004, i Low, 2012, s. 382) menar även att läsandet mellan raderna i en tryckt text eller mellan bilder i en bildserie gör så att elevernas förståelse ökar och att eleverna blir medvetna om detta.

7.2.4 Vår tids krav

Våra litteraturstudiers resultat pekar på en ökad insikt om att vår tids krav har förändrats och att man insett bildens värde som ett textuellt medium. Bland annat så sammanfattar Sipe

(1998, s. 107) att visuella och verbala texter bör ses som likvärdiga och att det i dagens samhälle är viktigt att poängtera detta. Han nämner även att bilderboken som en kombination av visuell och verbal text är viktig för elevers lärande. Sipe (1998, s. 107) som påvisat att pendling mellan textvärldar av olika slag är meningsskapande för eleverna stöttas av Sipe och Brightmans (2009, i Low, 2012, s. 382) resultat att bilderböcker är särskilt passande vid utvecklandet av elevers kritiska tänkande. Även Lows (2012, s. 381f) studie lyfter fram användandet av olika textvärldar och anser att det i vår tid är av särskild vikt att man utvecklar kunskaper i att läsa och tolka texter som är ickelinjära och multimodala, så som serietidningar.

8. Diskussion

Under rubriken Metoddiskussion som finns nedan diskuterar vi vårt tillvägagångssätt och möjliga förbättringar. Nedan presenteras och diskuteras även tidigare nämnda resultat från både de kvantitativa studierna samt litteraturstudierna, detta sker under rubriken Resultatdiskussion.

8.1 Metoddiskussion

Vi inledde arbetet med att göra sökningar i databaser efter relevanta artiklar för arbetet. Efter första sökningen då vi hade valt tio artiklar gjorde vi en granskning och ansåg att de inte höll tillräckligt hög vetenskaplig standard. Efter att ha läst artiklarna, granskat dem och sedan valt att exkludera flertalet av dem gjordes en ny sökning. Vi använde tre olika databaser som hade relevans inom pedagogik; ERIC, SAGE och Google Scholar. Efter den andra sökningen hade vi totalt åtta utvalda artiklar som vi då valde att kvalitetsgranska enligt mallarna i Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013, s. 176-178 & 184-187). Efter genomförd kvalitetsgranskning beslöt vi oss för att inkludera samtliga åtta artiklar, då vi ansåg att de hade hög vetenskaplig standard och relevans för vår frågeställning. Sökningarna gick överlag bra och genererade artiklar med relevans för vårt arbete, dock fick vi en del träffar på artiklar som inte handlade om språkämnet utan berörde andra ämnen. Kvalitetsgranskningen för litteraturstudierna var svår att fylla i då våra utvalda studier ej var upplagda på ett sätt som passade mallen. Vi identifierar litteraturstudierna som allmänna, icke systematiska, och därför passade troligtvis ej mallen.

När det gäller artiklarnas ursprung, vilket land de är framforskade i, så valde vi att använda oss av artiklar från länder som inte var svenskatalande. Valet gjordes då vi ej fick några relevanta träffar på svenska artiklar med forskning som berörde vårt valda forskningsområde.

Vi är medvetna om att processen att lära sig läsa skiljer sig åt beroende på språk men anser ändå att läsförståelse går att generalisera. När det gäller visual literacy anser vi att bildspråket är upplagt på liknande sätt då de västerländska ländernas kontexter är någorlunda lika. Årtalen då artiklarna är skrivna valdes att begränsas 20 år bakåt i tiden, från 1994 och framåt. Detta för att samhället förändras i snabb takt och för att vi ville ha färskare artiklar.

Vi har valt artiklar med kvantitativ forskning och litteraturstudier. Vi är medvetna om att resultaten har framtagits på olika sätt och att vissa anser att de därmed inte är helt enkla att jämföra. Detta är anledningen till varför vi har delat upp resultatdelen i två delar. Bearbetningen av artiklarna anser vi vara en av de delar som fungerat bra. Vi strukturerade snabbt upp ett sätt att behandla artiklarna och kom tidigt på olika teman vi kunde utgå ifrån. Användandet av färgkodning har fungerat effektivt i vårt arbete då vi på så vis kunnat strukturera upp artiklarna och möjliggjort ett smidigt sätt att jämföra artiklarna på.

En av svagheterna med arbetet var att vi inte fick det antalet artiklar vi hade förväntat oss och därmed fick ett något begränsat resultat. Reliabiliteten kunde varit högre om vi hade hittat fler artiklar med relevans och tillräckligt hög vetenskaplig standard.

8.2 Resultatdiskussion

Nedan kommer vi att diskutera vår frågeställning *Vad säger forskningen om användandet av bilder inom läsutveckling med utgångspunkt i vilken lärandepotential det får för eleverna?* med hjälp av bakgrundsdelen och resultatdelen i vårt arbete. I vår studie hade vi sex stycken kvantitativa teman; inferenser, arbetsminne, ögonfixering, bildpreferenser, fysisk interaktion med bilder samt läsförståelse. I litteraturstudierna kom vi fram till fyra olika teman; lärarens roll, meningsskapande genom bild och text, elevers utveckling och vår tids krav.

De kvantitativa resultaten visade på att yngre barn presterar sämre när bild och text motsäger varandra (Pike, Barnes & Barron, 2010, s. 248f). Författarna menar även att äldre barn påverkas i mindre grad av samspelet mellan text och bild. Resultatet visar att åldern påverkar inferensskapandet eftersom att detta påverkar hur mycket information man klarar av att sortera och filtrera bort. Samtidigt har bilders påverkan på arbetsminnet inom läsförståelse visat sig ha en mindre betydelse (Pike, Barnes & Barron, 2010, s. 249f). Om det finns illustrationer och/eller interaktiva element så kan detta påverka läsarens fokus och göra så att hen fokuserar på utformningen istället för budskapet i boken (Chiong & DeLoache, 2012, s. 233). Detta anser vi tyder på att läraren måste vara mer aktiv i valet av böcker samt stötta eleverna under arbetet med inferenser. Forskningen av Sipe och Brightman (2009, passim)

samt Pike, Barnes och Barron (2010, passim) beskriver arbete med inferenser i både text och bild. Sipe och Brightman (2009, s. 89) visade på att bokens utformning hade betydelse för vilken typ av inferenser eleverna kunde göra mellan sidvändningarna. Inferensförmågan är starkt kopplad till läsförståelsen enligt Lundberg och Herrlin (2005, s. 15) och är därmed en relevant kunskap i läsutvecklingen.

Flera forskare (Pike, Barnes & Barron, 2010; Chiong & DeLoache, 2012; Brookshire, Scharff & Moses, 2002) visade på att utformningen av illustrationer har betydelse för lärandet och att valet av bok bör vara genomtänkt. Brookshire, Scharff och Moses (2002, s. 332ff) kom fram till att eleverna som hade läst böcker med text och illustrationer presterade bäst på text- och illustrationsfrågorna. Bilderna och texten i undersökningen stöttade varandra och bar därmed på samma budskap, till skillnad från Pike, Barnes och Barrons (2010, s. 248f) ovan nämnda resultat. Studien av Brookshire, Scharff och Moses (2002, s. 333f) visade även på att elevernas preferenser spelar roll för bildens stöttning av texten. Det var de ljusa realistiska bilderna som föredrogs och gav högst resultat i testet. Verhallen och Bus (2011, s. 490) nämner att texten påverkar var i bilden man tittar samt att det är de mänskliga figurerna som vi allra helst fokuserar på. Vi anser att detta visar bilders och texters komplexa samspel där båda i sin tur påverkar varandra på ett eller annat sätt. Detta är särskilt intressant då undersökningen av Brookshire, Scharff och Moses (2002, s. 337) visade att barn hierarkisera texten över bilden vilket visar på att barn ser texten som överordnad och av större betydelse än bilden.

Vad gäller de teman vi identifierade vid en analys av litteraturstudierna så har vi funnit fyra viktiga aspekter i arbetet med bilder i elevens läsutveckling. En viktig aspekt är enligt Low (2012, s. 381) att lärare och forskare skaffar sig kunskaper och intresserar sig för läsutveckling med hjälp av bilder. Även Stokes (2001, s. 17) anser att läraren måste utveckla sina kunskaper inom bildspråk och undervisning med hjälp av bilder för att kunna undervisa sina elever på ett optimalt sätt. Vi anser att det därför inte räcker att ta in bilder i klassrummet – man måste vara medveten om hur man kan arbeta och vad man vill få ut av detta arbete.

Samtliga analyserade litteraturstudier menar på att det är värdefullt att arbeta med meningsskapande genom bild och text. Sipe (1998, s. 107) skriver att läsaren skapar mening genom att tolka och pendla mellan de två textvärldarna. Vi menar att text och bild styrker varandra och skapar en mening som är större än de enskilda delarna. Serietidningar kan erbjuda tillfälle för läsaren att fylla i luckor och göra inferenser i bilder. Det är vid

inferensskapandet som god läsning utvecklas (Low, 2012, s. 382). Elevers utveckling är ett annat tema som är av betydelse i detta sammanhang. Low (2012, s. 382) skriver att det är viktigt att utveckla elevers kritiska tänkande och att detta bidrar till inferensskapande. Sipe och Brightman (2009, i Low, 2012, s. 382) menar att bilderböcker är ett passande medium att öva denna sortens kunskap i läsning. Eftersom att bilderböcker kopplar text och bild anser vi att de erbjuder många lärtillfällen både vad gäller kunskaper i läsförståelse och visual literacy. Genom att arbeta med bilderböcker muntligt i grupp så kan eleverna utveckla sitt tänkande. Liberg (2007, s. 8) skriver att lärande sker i en social process och att vi har en inneboende drift att förstå och göra oss förstådda i samspel med omvärlden.

Som tidigare nämnt genomgår samhället en förändring och Sipe (1998, s. 107) menar att det nu är så att text och bild ses som likvärdiga i vårt samhälle. Detta blir viktigt att förmedla till sina elever genom undervisning. Vi anser att eftersom omvärlden är full av bilder måste vi lära oss att tolka samhällets bildspråk för att kunna förhålla oss kritiskt till budskapen.

Sammanfattningsvis vad gäller arbetet med bilder i elevers läsutveckling skriver Andersson (2011, s. 43) att vara läskunnig inte bara handlar om att kunna avkoda utan om att även kunna tolka och avläsa budskap. Författaren menar även att det finns en social påverkan på tolkningen av bild och text som spelar roll vid avläsningen.

Som kontrast till de positiva resultat som flertalet av de valda analyserade artiklarna kommer fram till står Wittingmetoden. Enligt denna metod (Swärd, 2008, s. 37) bör det inte förekomma bilder när eleven lär sig läsa eftersom att de då kan gissa sig till innehållet. Enligt denna metod kan bilder hindra elevernas fria tänkande samtidigt som bilder bara ska tas in om elever önskar detta när de väl lärt sig läsa (Swärd, 2008, s. 37). Edwards (2008, s. 94) menar att många anser att bilder är överflödiga när elever knäckt läskoden och att de bör tas bort. Trots att Swärd (2008, s. 37) menar att bilder kan hindra och styra läsaren så kommer många av undersökningarna i detta arbete fram till att läsaren inte påverkas på ett så negativt sätt. Pike, Barnes och Barron (2010, s. 248f) menar att yngre barn kan ha svårt att tolka en text om bilden bär på motsägande information. Brookshire, Scharff och Moses (2002, s. 337) menar dock att barn som kan läsa tolkar textens information som överordnad. Vi anser att bilder inte hindrar elever i tänkandet – det kanske inte är det mest fria tänkandet som sker vid tolkningen av en bild men det inbjuder ändå till andra former av analytiskt tänkande.

Sammanfattningsvis tänker vi oss att de yngre barnen lär sig mest av att inte bli belastade med att öva alla läsförmågor på en och samma gång. När eleverna är nybörjare och inte kan

avkoda bokstäver är det viktigt att inte belasta deras arbetsminne för mycket eftersom att de då kanske inte lär optimalt. Detta anser vi eftersom att Pike, Barnes och Barron (2010, s. 248) menar att samspelet mellan bilder och text kan påverka arbetsminnet negativt om samspelet är inkonsekvent. Det finns dock andra kunskaper som hör till läsning vilket inte innefattar avkodning. Förståelse för budskap är även viktigt att lära. Genom att läraren läser en bilderbok i klassen och sedan bjuder in eleverna till att diskutera innehållet erhåller eleverna kunskaper som är värdefulla. Sipe och Brightman (2009, passim) lyfter bland annat fram att samtal om bilder och böckers sidvändningar leder till utvecklandet av inferensförmågan som är en del av läsförmågan.

Svaret på vår forskningsfråga är ett brett sådant med många olika synvinklar och idéer, som kan ses ovan. Överlag visar forskningen dock på att användandet av bilder bör ses som ett arbetssätt, en tillgång och framförallt att bilden är ett språk som är likvärdig med det verbala och skriftliga språket.

9. Konklusion och implikation

Efter att ha analyserat artiklarna anser vi att bilder, om de används på ett välplanerat och medvetet sätt, kan bidra till elevers läsutveckling. Processen att läsa en text i kombination med bild är komplicerad och kräver hög tankeverksamhet. Studierna visar dock på att bilder har mycket att bidra med och att de erbjuder ett sätt att öva på vissa läsförmågor, som exempelvis inferensskapandet och läsförståelse. Lärarens roll och bildernas samt böckernas utformning har betydelse för lärandet men även barnens ålder påverkar.

Vidare forskning inom ämnet bör undersöka i vilken mån elevernas läsförståelse påverkas samt vilka arbetssätt som är mest gynnande när man arbetar med bilder. Vi anser även att studier om bilders olika genrer bör genomföras då det finns lite forskning som diskuterar om och hur olika bildtyper påverkar lärandet. I arbetet med bilder bör man som lärare även fundera över vilken typ av bilder som lyfts in i klassrummet och om alla genrer är representerade. Vi upptäckte även under arbetets gång att det saknades studier om hur bilder påverkar den svenska läsutvecklingen beträffande avkodningsstadiet och den vidare läsutvecklingen.

Referenslista

De artiklar som redovisas i resultatet är markerade med asterisk (*)

- Alatalo, T. (2011). *Skicklig läs- och skrivundervisning i åk 1-3: om lärares möjligheter och hinder*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2011. Göteborg.
- Andersson, P (2011). New Literacies i klassrummet. Vägar till en alternativ läs- och skrivpedagogik. *KAPET. Karlstads universitets Pedagogiska Tidskrift*, 7 (1). 41-64.
- *Brookshire, J., Scharff, L.F.V., Moses, L. E. (2002). The Influence of Illustrations on Children's Book Preferences and Comprehension. *Reading Psychology* 23, 323-339.
- Brookshire, J., Scharff, L.F.V., Moses, L. E. (2002). Figure 1. [Diagram]. I: Brookshire, J., Scharff, L.F.V., Moses, L. E., *The Influence of Illustrations on Children's Book Preferences and Comprehension* (s.335). *Reading Psychology* 23.
- *Chiong, C., DeLoache, J. S. (2012). Learning the ABCs: What kind of picture books facilitate young children's learning?. *Journal of Early Childhood Literacy* 13(2). 225-241.
- Edwards, A. (2008). *Bilderbokens mångfald och möjligheter*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Eriksson Barajas, K., Forsberg, C. & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap: vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Fast, C. (2007). *Sju barn lär sig läsa och skriva: familjeliv och populärkultur i möte med förskola och skola*. Diss. Uppsala : Uppsala universitet, 2007. Uppsala.
- Jonsson, C. (2006). *Läsningens och skrivandets bilder: en analys av villkor och möjligheter för barns läs- och skrivutveckling*. Diss. Umeå : Umeå universitet, 2006. Umeå.
- Liberg, C. (2007) Språk och kommunikation. I Liberg, C., Hyltenstam, K., Myrberg, M., Frykholm, C., Hjort, M., Nordström, G.Z., Wiklund, U. & Persson, M. (red.) *Att läsa och skriva: forskning och beprövad erfarenhet*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling. Hämtad den 14 april 2014 från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1887>
- Lundberg, I. & Herrlin, K. (2005). *God läsutveckling: kartläggning och övningar*. Stockholm: Natur och kultur.
- *Low, D. E. (2012). Spaces Invested with Content: Crossing the 'Gaps' in Comics with Readers in Schools. *Children's Literature in Education* 43, 368-385.
- Löf Eriksson, M. (1993). *Mera bildarbete: Om skapandets mångfald, glädje och nytta för skolbarnen i en undersökande pedagogik*. Liber Utbildning.

- McVicker, C. J. (2007). Comic Strips as a Text Structure for Learning to Read. *The Reading Teacher* 61(1), 85–88. DOI:10.1598/RT.61.1.9
- Persson, M. (2000) Populärkultur i skolan: Traditioner och perspektiv. I: Persson, M. (red.). *Populärkulturen och skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- *Pike, M.M., Barnes, M.A., & Barron, R.W. (2010). The role of illustrations in children's inferential comprehension. *Journal of Experimental Child Psychology* 105(3),243-255. DOI: 10.1016/j.jecp.2009.10.006.
- Pike, M.M., Barnes, M.A., & Barron, R.W. (2010). Table 2 [Tabell]. I: Pike, M.M., Barnes, M.A., & Barron, R.W. *The role of illustrations in children's inferential comprehension* (s. 248). *Journal of Experimental Child Psychology* 105(3).
- *Sipe, L. R. (1998). How picture books work: a semiotically framed theory of text-picture relationships. *Children's Literature in Education* Vol. 29 No 2, 97-108.
- *Sipe, L. R., Brightman, A. E. (2009) Young children's interpretations of page breaks in contemporary picture storybooks. *Journal of Literacy research* 41, 68-103.
- Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2012). *PIRLS 2011: läsförmågan hos svenska elever i årskurs 4 i ett internationellt perspektiv*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2013). *PISA 2012: 15-åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap*. Stockholm: Fritzes.
- *Stokes, S. (2001) Visual Literacy in Teaching and Learning: A Literature Perspective. *Electronic Journal for the Integration of Technology in Education*, 1(1), 10-19.
- Swärd, A. (2008). *Att säkerställa skriftspråklighet genom medveten arrangering: Wittingmetodens tillämpning i några olika lärandemiljöer*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2008. Stockholm.
- Ungdomsstyrelsen (2006). *New game: om unga och datorspel*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- *Verhallen, M. J. A. J., Bus, A. G. (2011) Young second language learners' visual attention to illustrations in storybooks. *Journal of Early Childhood Literacy* 11(4), 480-500.
- Vetenskapsrådet (2006). *Uttryck, intryck, avtryck: lärande, estetiska uttrycksformer och forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilagor

Bilaga A1- Urval: första sökomgången

Urval – första sökomgången						
Datum	Databas	Sökord/Avgränsningar	Antal träffar	Lästa Abstract	Urval 1	Urval 2
1/4	ERIC	“Popular culture” AND “Reading comprehension”/ Peer reviewed	5	2	1	1
7/4-14	ERIC	”illustration*” AND ”reading comprehension”/ Peer reviewed och Full Text	26	5	3	2
7/4-14	ERIC	”Visual Literacy” AND ”Reading comprehension”/ Peer reviewed	10	4	2	2
7/4-14	Swepub	Literacies / fritt online och svenska	11	4	2	0
9/4-14	ERIC	Inference AND picture* AND read* / Peer reviewed och Full Text	10	3	1	1
9/4-14	ERIC	picture* AND read* / Peer reviewed och Full Text	534	5	1	1
10/4-14	ERIC	Read* AND ”Visual literacy”	48	3	1	1
10/4-14	ERIC	”Picture book” AND Nikolajeva /Peer reviewed och Full Text	4	2	1	1
10/4-14	ERIC	”Picture book*” AND read* AND multimodal*/Peer reviewed	12	4	1	1

Bilaga A2- Urval: andra sökomgången

Urval – andra sökomgången						
Datum	Databas	Sökord/Avgränsningar	Antal träffar	Lästa Abstract	Urval 1	Urval 2
16/4-14	SAGE	”picture book” AND children AND read* AND illustration	280	15	2	2
16/4-14	SAGE	illustration AND storybook	300	8	1	1
17/4-14	Google Scholar	Sipe AND ”picture book”	Ca 561	6	1	1
22/4-14	Google Scholar	”visual literacy” AND read*	Ca 17,400	10	1	1

Bilaga B1- Kvantitativa artiklar

Publikationsår, Utgivare, Datum för hämtning.	Databas(er) Sökord/Kri- terier/inklu- sions- och exklusions- kriterier	Författare	Titel	Syfte	Metod	Urval/Bortfall	Slutsats/resultat
1. 2002, Reading Psychology 23, s.323-339 7/4-14	ERIC, "Illustration *" AND "Reading comprehens ion"	Brookshire, Jamy, Scharff, Lauren F.V. & Moses, Laurie E.	"The Influence of Illustrations on Children's Book Preferences and Comprehension." "	Att undersöka hur illustrationer påverkar barns förståelse av en text samt vilken typ av bilder som var mest tilltalande.	Experiment med kvantitativ ansats där eleverna delas in i 3 grupper där de får en av böckerna med antigen bara text, bara bild eller både bild och text. Sedan ställdes frågor om innehållet samt vilken typ av illustration som föredrogs.	Elever i first och third grade från två lokala skolor. Elevernas bakgrunder varierade likväl som deras kunskaper i läsning. Ålderskillnaden är på grund av att man ville se utvecklingsmässiga skillnader tydligt. Bortfall N/A	De elever som läst boken med bild och text presterade bäst på läsförståelse-frågorna, efter dessa presterade de som läst bara text bättre än de som bara läst bilder. De illustrationer som föredrogs var ljusa och realistiska medan de som ogillades var mörka och realistiska. Eleverna i third grade fick bättre resultat på läsförståelsefrågorna än de i first grade.

Bilaga B2- Kvantitativa artiklar

Publiceringsår, Utgivare, Datum för hämtning.	Databas(er) Sökord/Kri- terier/inklu- sions- och exklusions- kriterier	Författare	Titel	Syfte	Metod	Urval/Bortfall	Slutsats/resultat
2. 2012, Journal of Early Childhood Literacy 13(2), s.225-241. 16/4-14	SAGE, "picture book" AND children AND read* AND illustration	Chiong, Cynthia & DeLoache, Judy S.	"Learning the ABCs: What kind of picture books facilitate young children's learning?"	Syftet var att ta reda på om och hur interaktiva alfabetsböcker hade någon påverkan på barns lärande när det gällde bokstasigen- känning.	2 kvantitativa studier genomfördes. I första studien användes tre typer av alfabetsböcker. I studie två användes två egengjorda alfabetsböcker där en hade ett interaktivt inslag. Böckerna lästes för eleverna och sedan testades eleverna på bokstäverna.	I studie 1 hade man 48 deltagare vilka var mellan 2,5-3 år gamla. 6 deltagare föll bort pga. ovilja att samarbeta. I studie 2 deltog 64 barn i 2,5-3 års ålder. 10 föll bort pga. ovilja att samarbeta.	Interaktiva inslag i böckerna kunde distrahera om det fokuserade på annat än vad som skulle läras in. Elever som ej kunde interagera med sina böcker i alfabetsigenkänningen presterade bättre. Elever som fick sandpapper att följa i studie 2 kände igen bokstäverna bäst.

Bilaga B3- Kvantitativa artiklar

Publikationsår, Utgivare, Datum för hämtning.	Databas(er) Sökord/Kriterier/inklusions- och exklusionskriterier	Författare	Titel	Syfte	Metod	Urval/Bortfall	Slutsats/resultat
3. 2010, Journal of Experimental Child Psychology 105, s.243-255. 7/4-14	ERIC, "Illustration *" AND "Reading comprehension"	Pike, Meredith M., & Barnes, Marcia A., Barron, Roderick W.	The role of illustrations in children's inferential comprehension.	Syftet med studien var att fastställa illustrationer s påverkan på läsförståelse n angående förmågan att tolka, företse och dra slutsatser.	2 st screening test. Test av arbetsminne. Standardiserat läsförståelse test. Bild-inferens- test för att mäta bildernas effekt på elevernas slutsats/tolknings förmåga. Testerna genomfördes enskilt och i grupp vid olika tillfällen.	73 barn, 36 pojkar och 37 flickor, med engelska som modersmål deltog i studien. Eleverna var 7-11 år gamla. Eleverna fick ej delta om de gick i special klass/skola, hade inlärnings-svårigheter, neurologiska skador, beteendestörning eller inlärnings-svårigheter. Deltagarna skulle ha en åldersmässig nivå på läsförmåga och ordförråd. Detta bedömdes genom ett språktest.	Resultatet visar på att bilder är betydande källor för information som barn processar i samband med texten. Resultatet visar också på att bilder används för att skapa en förståelse under läsningen. Undersökningen visade även på att bilder har större betydelse för slutsats-förmågan hos yngre barn.

Bilaga B4- Kvantitativa artiklar

Publikationsår, Utgivare, Datum för hämtning.	Databas(er) Sökord/Kri- terier/inklu- sions- och exklusions- kriterier	Författare	Titel	Syfte	Metod	Urval/Bortfall	Slutsats/resultat
4. 2009, Journal of Literacy research 41, s.68-103 16/4-14	SAGE, "picture book" AND children AND read* AND illustration	Sipe, Lawrence R & Brightman, Anne E.	"Young children's interpretations of page breaks in contemporary picture storybooks"	Att undersöka hur elever i second grade tolkar 5 valda bilderböcker s utrymmen mellan bilder (så kallade "page breaks") vid högläsning.	En naturalistisk och kvantitativ ansats där läraren högläser böcker och ställer öppna frågor till eleverna.	En grupp elever i second grade som gick i samma klass. Gruppen består av 11 pojkar och 12 flickor. Eleverna har olika etniskt ursprung där dock majoriteten är av europeiskt ursprung och bor i ett medelklassområde. 3 elever fick extra stöd pga svårigheter i skolan medan 6 elever fick avancerad undervisning i Engelska.	Sju olika sätt på vilka elever fyller utrymmet mellan bilder identifierades; att spekulera kring karaktärers handlingar, dialog och tankar, handlingens förändring i tid och rum, läsarens perspektivförändring samt skifte i bokens genre. Elever som undervisas och uppmuntras i att tolka utrymmet mellan bilder gör inferenser vid självald läsning. Genom att göra inferenser fördjupas elevens förståelse för en text.

Bilaga B5- Kvantitativa artiklar

Publiceringsår, Utgivare, Datum för hämtning.	Databas(er) Sökord/Kri- terier/inklu- sions- och exklusions- kriterier	Författare	Titel	Syfte	Metod	Urval/Bortfall	Slutsats/resultat
6. 2011, Journal of Early Childhood Literacy 11(4), s.480-500. 16/4-14	SAGE, "picture book" AND children AND read* AND illustration	Verhallen, Marian J.A.J. & Bus, Adriana G.	"Young second language learners' visual attention to illustrations in storybooks"	Syftet är att undersöka hur femåriga Nederländsk a andraspråks elever tittar på bilderboks bilder för att kunna förstå historien.	En kvantitativ undersökning. Eleverna fick boken uppläst av en förinspelad röst medan bilder visades på en datorskärm, under tiden undersöktes deras ögonrörelser av en maskin.	25 nederländska femåringar deltog, 2 föll bort pga. tekniska problem i den ena situationen samt att den andra var avvikande för den visuella bearbetningen. Alla eleverna hade gått i skolan (förskola) i mer än ett år och kom från låg-utbildade och låg- inkomst familjer som hade invandrat till Nederländerna. Eleverna kom från 9 olika länder och hade nederländska som andraspråk.	Bilderna har betydelse för hur eleverna tar sig an texten samtidigt som texten påverkar vad eleverna fokuserar på i bilderna. Bilder som belyser ord i texten gör att eleverna är mer farmgångsrika i att komma ihåg berättelsen samt att språket och att förstå berättelsen.

Bilaga C1- Litteraturstudier

Publikationsår, Utgivare, Datum för hämtning.	Databas(er) Sökord/Kri- terier/inklu- sions- och exklusions- kriterier	Författare	Titel	Syfte	Metod	Urval/Bortfall	Slutsats/resultat
1. 2012, Children's Literature in Education 43, s.368-385. 9/4-14	ERIC, Inference AND picture* AND read*	Low, David E.	“Spaces Invested with Content’’: Crossing the ‘Gaps’ in Comics with Readers in Schools.	Syftet är att argumentera för användandet av serier i klassrummet med särskild fokus på möjlighetern a av mellanrumm et mellan bildrutorna.	Argumenterar med hjälp av forskning för användandet och fördelarna med serier.	Urvalet består av forskning som stödjer hans positiva syn på användandet av serier. Dock saknas forskning som problematiserar eller kritiserar användandet av serier i klassrummet.	Det är av stor vikt för 2000-talets utbildare att låta eleverna möta en bred repertoar av litteratur som berör olika semiotiska delar. Visuell litteracitet, multilitteracitet och ”closing-the-gap” läsning är av stor betydelse.

Bilaga C2- Litteraturstudier

Publikationsår, Utgivare, Datum för hämtning.	Databas(er) Sökord/Kri- terier/inklu- sions- och exklusions- kriterier	Författare	Titel	Syfte	Metod	Urval/Bortfall	Slutsats/resultat
2. 1998, Children's Literature in Education Vol. 29 No 2, s.97- 108. 17/4-14	Google Scholar, Sipe AND "picture book"	Sipe, Lawrence R.	"How picture books work: a semiotically framed theory of text-picture relationships"	Att skapa en överblick över hur bild och text relaterar till varandra i en bok samt att beskriva vad som händer inombords när läsaren tolkar bild och text.	Litteraturöversikt där tidigare forskning presenteras. Sedan Analyserar författaren en del ur en bilderbok med hjälp av denna grund.	Artiklar som lifter upp teorier om hur bild och text samspelar. Bortfall N/A	När man tolkar en text och en bild så oscillerar man mellan dessa för att skapa mening. Meningsskapandet är en process som är dynamisk. Genom transmedieringsteorin kan forskaren se att bild och text är lika inflytelserika.

Bilaga C3- Litteraturstudier

Publikationsår, Utgivare, Datum för hämtning.	Databas(er) Sökord/Kri- terier/inklu- sions- och exklusions- kriterier	Författare	Titel	Syfte	Metod	Urval/Bortfall	Slutsats/resultat
3. 2001, Electronic Journal for the Integration of Technology in Education, vol.1 no.1, s.10-19. 22/4-14	Google Scholar, visual literacy AND read	Stokes, Suzanne.	“Visual Literacy in Teaching and Learning:A Literature Perspective”	Att redogöra för vad Visual literacy innebär samt sammanfatta tidigare undersökning gar i området med fokus på elevers lärande i språk och matematik.	Litteraturstudie där tidigare undersökningar jämförs och diskuteras.	Artiklar vilka har undersökt konsekvensen av att använda bilder i undervisning. Bortfall N/A	Bilder kan ha olika betydelse för förståelsen av ämnesinnehåll. Den avgörande faktorn är att pedagogen är medveten om hur bilder skapar mening samt att läraren kan lära ut visuellt.

Emma Meyer

Jenny Björk

Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se